

ชมวัดในท้องที่อำเภอวังทอง

ตอนที่แล้ว ผู้เขียนพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานในเมืองพิษณุโลก ซึ่งได้แก่วัดต่าง ๆ หลายวัด ส่วนใหญ่ก็เป็นวัดร้าง ซึ่งมีซากโบราณวัตถุสถานเหลืออยู่ และไม่เหลืออยู่เลยก็มีหลายวัดทีเดียว คือเหลือแต่ชื่อวัด ปัจจุบันกลายเป็นโรงเรียนบ้าง เป็นบ้านเรือนบ้าง ซึ่งก็น่าเสียดายอย่างยิ่ง

ในตอนนี้อยู่เขียนจะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานซึ่งอยู่ไกลจากตัวเมืองพิษณุโลกออกไปประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ซึ่งก็อยู่ในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก หรือเมืองสองแควนั่นเอง นั่นคือ **“อำเภอวังทอง”** ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอวังทอง ตั้งอยู่ริมถนนพิษณุโลก-หล่มสัก และอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวจังหวัดพิษณุโลกหรือเมืองสองแคว สำหรับชื่อ **“วังทอง”** อันเป็นชื่ออำเภอนั้นก็เป็นชื่อตำบลด้วย และเหตุที่ชื่อวังทองนั้น เข้าใจว่า ท้องที่ตำบลวังทองและอำเภอวังทองตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังทอง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่โค้งเป็นวงอยู่หลายตอน แม่น้ำแต่ชื่อตำบลและหมู่บ้านอื่น ๆ ก็ขึ้น

ต้นด้วย “วัง” อยู่หลายชื่อด้วยกัน เช่น วังพิบูล วังนกแอ่น วังบอน วังสะพาน และวังศุคเป็นต้น

ผู้เขียนแนะนำความเป็นมาของชื่อ “วังทอง” มาพอสังเขปแล้ว คราวนี้จะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานต่อไป เมื่อท่านออกจากตัวเมืองสองแควไปตามถนน พิษณุโลก – หล่มสัก นั้น ก่อนจะถึงที่ว่าการอำเภอวังทอง จะมองเห็นภูเขาตลิ่งหนึ่งทางซ้ายมือและจะสังเกตเห็นซากของเจดีย์องค์หนึ่งตั้งอยู่บนยอดภูเขาด้วย นั่นคือ “**เขาสมอแครง**” ที่ผู้เขียนจะพาท่านผู้อ่านไปชมโบราณวัตถุสถานที่เชิงเขาและบนยอดเขา ก่อนที่จะพาไปชมที่อื่นในท้องที่ของอำเภอวังทอง สำหรับการเดินทางนั้น จะมีถนนแยกทางซ้ายมือเข้าไปถึงเชิงเขาด้านตะวันออก ซึ่งมี **วัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครง** ตั้งอยู่ ความจริงวัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครงในปัจจุบันนี้นั้น เพิ่งมีพระสงฆ์มาจำพรรษาอยู่เมื่อราว ๒๐ ปีเศษมานี้เอง และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ มีผู้เล่าว่า เดิมมีวัดอยู่บนเขาสมอแครงถึง ๗ วัดด้วยกัน แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นวัดร้างไปหมดแล้ว ผู้เขียนจะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานเท่าที่เหลืออยู่ คือเมื่อถึงเชิงเขาด้านตะวันออก อันเป็นที่ตั้งของวัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครงแล้ว ก็เดินขึ้นไปตามบันได จะถึงมณฑปพระพุทธรบาทจำลอง ซึ่งทางวัดได้สร้างขึ้น จากนั้น

ก็เดินขึ้นไปตามบันไดก็จะถึงบริเวณที่ตั้ง พระพุทธรูปจำลองอีก
 แห่งหนึ่ง ซึ่งทางวัดได้สร้างกุฏิพระสงฆ์เรือนไม้ไว้ด้วย สำหรับ
 รอยพระพุทธรูปจำลองนั้น สร้างด้วยศิลาไม่มีฉนวนเหมือนแห่ง
 แรก และในบริเวณใกล้เคียง ๆ กัน มีซากพระพุทธรูปศิลาอยู่ด้วย
 เข้าใจว่าคงนำมาจากวัดร้างในบริเวณเขาสมอแครงนั่นเอง นอกจากนี้
 ยังมีรอยพระพุทธรูปจำลองอีกแห่งหนึ่ง สร้างติดกับก้อนหิน
 ใหญ่ เหมือนฉนวนพระพุทธรูปจำลองแห่งแรกซึ่งมีแยกออกไป
 ตามหลืบผา ชาวบ้านเรียกกันว่า “รอยพระพุทธรูปตะแคง” หรือ
 “รอยพระฉาย” ซึ่งนับว่าแปลกกว่ารอยพระพุทธรูปทั้งหลายทั่ว
 ประเทศไทย

เมื่อได้ชมและนมัสการรอยพระพุทธรูปจำลองทั้งสามแห่ง
 แล้ว ก็เดินขึ้นไปตามบันไดอีกไม่มากนัก ก็จะถึงบริเวณโรงเจมีผู้
 สร้างไว้ จากนั้นก็เดินไปตามทางเดินธรรมชาติ เพื่อจะไปให้ถึง
 ยอดเขา หรือถึงบริเวณที่ตั้งของซากเจดีย์องค์ใหญ่บนยอดเขา
 สำหรับทางเดินช่วงนี้ ซึ่งไม่มีบันไดนั้น ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ค่อยๆ
 สูงขึ้นไป การเดินทางจึงไม่เหนื่อยมากเหมือนช่วงที่เดินขึ้นไปตาม
 บันได สำหรับบริเวณยอดเขา ซึ่งมีซากเจดีย์อยู่นั้น จะสังเกตเห็น
 ซากเจดีย์เป็นเจดีย์แบบลังกา แต่เหลือเพียงฐานและตัวสถูปหรือ
 คอระฆังเพียงครึ่งซีกเท่านั้น เพราะถูกคนซัดกันทำลายเสียหายมาก

การก่อเจดีย์ใช้อิฐก่อ โดยใช้ดินหล่อ หรือใช้ดินเชื่อมอิฐแต่ละก้อน ลักษณะฐานของเจดีย์กับตัวครอบผนังส่วนกันดี เหมือนกับเจดีย์แบบลังกาที่สร้างในสมัยสุโขทัยทั่วไป สำหรับซากเจดีย์องค์นี้ ถ้านั่งรถยนต์จากพิษณุโลกไปวังทองตามถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนบนยอดเขาสมอแครงนี้ ถ้าหากเป็นเจดีย์ที่สมบูรณ์คงจะเด่นสง่ามากทีเดียว

ทั้งนี้มาถึงปัญหาว่า บริเวณเขาสมอแครงนี้เป็นอะไรมาก่อน ก็ทำให้นึกถึงพงศาวดารเหนือ ซึ่งแต่งโดยพระวิเชียรปรีชา (น้อย) ได้กล่าวถึงตำนานการสร้างเมืองพิษณุโลกไว้ และกล่าวถึงเขาสมอแครงไว้ด้วยว่า เป็นบริเวณที่ตั้งเมืองพิษณุโลก ผู้เขียนขอคัดข้อความดังกล่าวมาลงไว้ด้วยดังนี้

“พอได้ ณ วันพฤหัสบดี เดือนสาม ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีฉลูศก เพลาเข้า ต้องกับเพลาเมื่อ พระพุทธเจ้าฉันจังหัน ได้ต้นสมอวันนั้น พระอุปาทิเถรและพระศิริมานนท์ ก็นิพพานในที่นั้น แต่ก่อนก็เรียกว่าพนมสอ บัดนี้เรียกว่าเขาสมอแครง เขาบรรจุพระธาตุเจ้าทั้งสองไว้ในที่นั้น แลครั้นพระสงฆ์องค์ใดเข้ามาอยู่ที่นั้น ก็ยอมเรียกตามที่นี่ว่าเป็นอรัญวาสี จาการบูรณะสร้างข้างตะวันออก แ่งกันทำปีหนึ่งกับเจ็ดเดือน จึงแล้วรอบบ้านพราหมณ์ทั้งหลาย”

จึงเห็นได้ว่าข้อความในพงศาวดารเหนือที่ผู้เขียนคัดลอกมา

ลงไว้^๕ ได้กล่าวถึงเขาสมอแครงนั่นเอง และถ้าเป็นจริงตามข้อความดังกล่าวก็แสดงว่า บริเวณเขาสมอแครงนี้เคยเป็นที่ตั้งของเมืองมาก่อน ยิ่งได้พบซากโบราณวัตถุสถานดังกล่าวแล้วในตอนต้น ก็ทำให้น่าเชื่อตามพงศาวดารเหนืออย่างยิ่ง นอกจากนี้เรื่องของเขาสมอแครง ยังมีตำนานที่เล่ากันต่อ ๆ มาอีกเกี่ยวกับหนุมานซึ่งเป็นทหารเอกของพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ คือมีเรื่องเล่ากันว่าหนุมานมีคู่หมั้นคนหนึ่งเป็นพระราชธิดาของเจ้าเมืองราชชนกธานี ต่อมาเมืองนั้นถูกน้ำท่วมจมลงใต้^๖น้ำทางเมือง หนุมานซึ่งอยู่อีกเมืองหนึ่งได้ข่าวกริบเหาะมาหมายจะมาช่วยคู่หมั้น โดยจับหักยอดเขาฟ้ามาช่วย เพื่อจะได้ทิ้งลงน้ำช่วยเหลือคู่หมั้นได้ แต่พอมองเห็นคู่หมั้นนอนตายเสียแล้ว จึงเหวี่ยงยอดเขาฟ้าทิ้งลงพื้นดิน ยอดเขาฟ้าจึงมีลักษณะตะแคงเอียงไปทางทิศเหนือ ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “เขาตะแคง” ต่อมา^๗ก็พินเสียงมาเป็นเขา “สมอแครง” และเป็นที่สังเกตว่าเขาสมอแครงอยู่ห่างจากเขาฟ้าไม่มากนัก และระหว่างเขาฟ้ามายังเขาสมอแครงมีก้อนหินขนาดต่าง ๆ ร่วงอยู่เกลื่อนกลาด คล้ายกับว่าร่วงจากยอดเขาฟ้าที่หนุมานนำมา ดังนั้นเรื่องราวเกี่ยวกับเขาสมอแครงทั้งจากพงศาวดารเหนือ และตำนานที่เล่ากันมา จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และที่น่าสนใจที่กรมศิลปากรหรือคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย

ลัทธิศิลปากร จะได้ทำการสำรวจ ชุคคัน บริเวณเขาสมอแครงอย่างละเอียดต่อไป บางทีจะทำให้ทราบเรื่องราวในอดีตมากขึ้นก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีเรื่องราวที่กล่าวกันว่า พระเจ้ารามคำแหงมหาราช กับพระยงำเมืองกษัตริย์เมืองพะเยา เคยเสด็จไปศึกษา ศิลปวิทยา ที่เขาสมอคอน สพบรี นั้น ความจริงน่าจะเคยเสด็จไปศึกษาที่เขาสมอแครงนี้มากกว่า เพราะอยู่ใกล้สุโขทัยและเมืองพะเยา สำหรับตำนานของเขาสมอคอนกับเขาสมอแครงก็คล้ายคลึงกันมากอีกด้วย ชื่อก็คล้าย ๆ กัน ผู้เขียนขอจบเรื่องเขาสมอแครงไว้เพียงเท่านี้ ต่อไปจะพาท่านผู้อ่านเที่ยวชมโบราณวัตถุสถาน ในท้องที่อำเภอวังทองอีกสัก ๒-๓ แห่ง

เมื่อออกจากบริเวณเขาสมอแครงไปตามถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก ถึงที่ว่าการอำเภอวังทอง และตลาดวังทองแล้วก็จะพบวัดเก่าแก่ของอำเภอวังทองอีกวัดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเดียวกับชื่ออำเภอนั่นเอง คือ **“วัดวังทอง”** เดิมวัดวังทองนี้มีชื่อว่า วัดตลาดชุมซึ่งเป็นชื่อเดียวกับชื่อตำบลตลาดชุม ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่ออำเภอจากชื่อ **“บาทหมาก”** มาเป็นชื่ออำเภอ **“วังทอง”** ชื่อวัดและชื่อตำบลจึงเปลี่ยนจาก **“ตลาดชุม”** มาเป็น **“วังทอง”** ไปด้วย

สำหรับวัดวังทองนี้ เข้าใจว่าเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง เพราะมีโบราณสถานที่เก่าแก่คือโบสถ์หลังเก่า ซึ่งมีลักษณะเจาะช่องผนัง

แทนหน้าต่าง ภายในโบสถ์มีเสาถึง ๒ แถว เป็นเสากลม ยอด
 เสาเป็นบัวหาง ใบเสมาทำด้วยศิลา จึงน่าสันนิษฐานได้ว่า เป็น
 วัดเก่าตั้งแต่สมัยอยุธยา และหลังโบสถ์มีเจดีย์เก่าอยู่องค์หนึ่ง เดิม
 เป็นเนินดิน แต่ปัจจุบันทางวัดได้สร้างเจดีย์ใหม่ครอบไว้ ซึ่งก็
 น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะเป็นการทำลายหลักฐานเก่าทางประวัติ-
 ศาสตร์และโบราณคดีเสียสิ้น นอกจากนี้วัดวังทองยังมีพระพุทธรูป
 เชียงแสนรุ่นแรกอยู่องค์หนึ่ง เรียกกันว่า “หลวงพ่อเพชร” อาจ
 จะเป็นเพราะพระพุทธรูปมีลักษณะขัดสมาธิเพชรก็ได้ พระพุทธร-
 รูปองค์นี้เดิมประดิษฐานอยู่ในโบสถ์หลังเก่า แต่ปัจจุบัน ทางวัด
 ได้ย้ายมาประดิษฐานยังโบสถ์หลังใหม่เสียแล้ว สำหรับโบสถ์หลัง
 เก่านี้มีผู้เคยสันนิษฐานไว้ว่า เดิมสร้างเป็นทิวสถานในสมัยลพบุรี
 ต่อมาในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ โปรดให้แก้ไขทิวสถานเป็น
 อารามในพระพุทธศาสนา โบสถ์จึงมีลักษณะเป็นศิลปสมัยอยุธยา
 ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วบริเวณวัดวังทองยังมีต้น
 โพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง เข้าใจว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี แน่
 นอน จึงกล่าวได้ว่า วัดวังทองเป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่งของอำเภอ
 วังทอง เมืองสองแคว

เมื่อออกจากวัดวังทอง ไปตามถนนริมแม่น้ำวังทองทาง
 ทิศใต้ จะพบวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่ง คือ **วัดบางสะพาน** ยังสังเกต

เห็นต้นโพธิ์ต้นไทรขนาดใหญ่อยู่หลายต้น คงมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี เช่นกัน นอกนั้นก็ยังมีซากพระพุทธรูปจำหลักด้วยศิลาเขียว เนื้อละเอียดอยู่ ๒ ชิ้น เป็นพระบาทของพระพุทธรูปบนฐานบัว ซึ่งทางวัดนำมาจากวัดร้าง ด้านหลังวัดออกไป ผู้เขียนออกไปสังเกตดูบริเวณวัดร้างดังกล่าว ก็พบว่าถูกทำลายเสียมากต่อมากแล้ว สังเกตเห็นแต่เนินดินอยู่ราว ๓ แห่ง บางแห่งยังมีแท่งหินทรายขนาดใหญ่ และศิลาแลงกลมยาวเข้าใจว่าเป็นเสาโบสถ์หรือวิหารก็ได้ มีผู้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ยังมีวัดร้างอีกวัดหนึ่ง อยู่ตรงข้ามฟากแม่น้ำวังทองกับวัดบางสะพาน เข้าใจว่าวัดบางสะพานในปัจจุบัน อาจจะย้ายมาจากวัดร้างที่กล่าวถึงทั้งสองแห่งก็ได้

วัดเก่าแก่ที่น่าสนใจอีกวัดหนึ่งในท้องที่อำเภอวังทอง เมืองสองแคว ก็คือ **วัดคลองเป็ด** ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำวังทอง ใต้วัดบางสะพานลงไป แต่ถ้าจะเดินทางไปยังวัดนี้โดยสะดวกแล้ว ก็มีถนนแยกจากถนนสายพิษณุโลก-หล่มสักทางขวามือ ตรงราวกิโลเมตรที่ ๗ ถนนที่แยกเข้าไปนี้ระยะทางราว ๒ กิโลเมตรเศษเท่านั้น วัดคลองเป็ดตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลวังพิกุล เดิมวัดตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวังทอง ซึ่งยังมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ ๒ ต้น แต่ปัจจุบันวัดคลองเป็ดตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำวังทอง

บริเวณที่น่าสนใจของวัดคลองเป็ดก็คือ บริเวณที่อยู่เหนือ

วัดขึ้นไปไม่ไกลนัก ซึ่งมีเนินดินเหลืออยู่หลายเนินด้วยกัน ชาวบ้านเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า บริเวณที่มีเนินดินเหล่านี้ เมื่อราว ๒๐ ปีเศษมานี้ ยังมีอิฐกล้ายกำแพงหรือฐานเจดีย์อยู่มากมาย แต่ได้ถูกรื้อนำไปสร้างหอสวดมนต์ของวัดคลองเป็ดเสียหมดแล้ว และเมื่อราว ๕๐ ปีเศษล่วงมาแล้วมีคนขุดค้นบริเวณนี้กันมาก และได้พระเครื่องพระพิมพ์ไปมากมาย พร้อมทั้งพระพุทธรูปบูชาที่มีใน การขุดลงไปนั้นจะพบซากอิฐเป็นแนวยาวราว ๘ เมตร อิฐแต่ละก้อนมีขนาดใหญ่ บางตอนก็มีศิลาแลง ซึ่งอาจจะเป็นฐานโบสถ์หรือกำแพงแก้วก็ได้ บางตอนก็อยู่ริมแม่น้ำวังทองและพังลงน้ำไปก็มีมาก ผู้ที่เล่าให้ฟังกล่าวว่า ขณะที่พายเรือผ่านบริเวณนี้ จะพบพระพุทธรูปอยู่ใต้รากไม้ริมตลิ่งเสมอ ๆ และชาวบ้านยังเล่าอีกว่า บริเวณนี้ร่มรื่นดีมาก เหมาะแก่การนั่งพักผ่อนของคนเลี้ยงวัวควายอย่างยิ่ง เมื่อนำวัวควายมาเลี้ยงในบริเวณนี้ ก็มักจะจูงวัวควายขึ้นมาจากริมน้ำแต่วัวควายก็มักไม่ยอมเดินขึ้นง่าย ๆ ต้องไล่และตีกันอย่างหนัก วัวควายจึงจะยอมขึ้น และเมื่อขึ้นมาจากริมน้ำแล้วเจ้าของจะผูกเชือกไว้เพราะร่มรื่นดีดังกล่าว แต่วัวควายก็ไม่ยอมอยู่ จะกระโดดหนีลงน้ำอีก จนไม่มีใครนำวัวควายไปพักผ่อนบริเวณดังกล่าว ซึ่งชาวบ้านก็ทราบกันดี ซึ่งก็น่าแปลกปลาตอย่างยิ่งทีเดียว อย่างไรก็ตามบริเวณใกล้ ๆ กับวัดคลองเป็ดนี้ จะ

ต้องเป็นบริเวณที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน ในสมัยโบราณอย่างแน่นอน
 ถ้าหากบริเวณนี้ไม่ถูกขุดค้นทำลายเสียก่อน คงจะทราบหลักฐาน
 บางอย่างอีกมากมายทีเดียว แต่ก็ยังไม่สายเกินไปเสียทีเดียว ที่ทาง
 ราชการอาจจะทำการสำรวจขุดค้นได้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 บริเวณดังกล่าวนี้อยู่ริมแม่น้ำวังทอง และอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง
 สองแควมากนัก คือห่างกันเพียงราว ๙ กิโลเมตรเท่านั้น

ความจริงทั้งที่อำเภอวังทองยังมีวัดอีกมาก แต่ผู้เขียนยังไม่
 ไม่มีโอกาสเดินทางไปศึกษาได้ทั่ว จึงนำมากล่าวเท่าที่กล่าวแล้ว
 นี้เอง สำหรับวัดอื่น ๆ นั้นอยู่ที่ตำบลต่าง ๆ ถึง ๑๑ ตำบล
 ด้วยกัน ซึ่งมีชื่อตำบลต่าง ๆ เช่น วังทอง วังนกแอ่น วังพิกุล
 ชัยนาม แม่ระกา แก่งโสภา บ้านกลาง ชมพู บ้านม่วง ท่าหิน
 งาม และหนองพระ แต่ละตำบลก็มีวัดสำคัญอยู่หลายวัดด้วยกัน
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *ตำบลชัยนาม* มีผู้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เคย
 เป็นเมืองชัยนามมาก่อน มีวัดสำคัญอยู่หลายวัด เช่น วัดชัยนาม
 วัดบึงพร้อม และวัดปากยาง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีวัดร้างอยู่
 หลายวัดอีกเช่นกัน คือ วัดบึงชมชื่น วัดหนองปรือ วัดม่วงหอม
 และวัดบ้านกลาง เป็นต้น ท้องที่ตำบลชัยนามจึงเป็นตำบลที่ผู้เขียน
 สนใจอย่างยิ่ง ถ้ามีโอกาสเมื่อใด จะเดินทางไปสำรวจค้นคว้าอย่าง
 ละเอียดยิ่ง แล้วนำมาเขียนให้ผู้อ่านได้อ่านต่อไป ส่วนในท้องที่

ตำบลบ้านมุง ก็น่าสนใจเช่นกัน มีผู้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า มีเขาบ้านมุงสูงถึง ๕๐๐ เมตร เศษ และมีถ้ำที่น่าชม ปากถ้ำกว้างราว ๑๐๐ เมตร ในถ้ำมีพระพุทธรูป และมีงานนาคไหว้เป็นประจำทุกปี และมีวัดอยู่ในท้องที่ตำบลนี้อยู่หลายวัด เช่นวัดบ้านมุง วัดซุ้มเหล็ก วัดไทรย้อย วัดบ้านน้อย และวัดเนินมะปราง เป็นต้น ถ้าผู้เขียนมีโอกาสก็จะเดินทางไปสำรวจค้นคว้าและนำมาเขียนเล่าให้อ่านฟังเช่นกัน

ตอนนี้ผู้เขียนขอยุติเพียงเท่านี้ ตอนต่อไปผู้เขียนจะพาทำนผู้อ่านไปเที่ยวชมโบราณวัตถุสถานยังท้องที่อำเภออื่น ๆ